

Kuna, Á. (2024). *Az orvos-beteg kommunikáció nyelvészeti elemzése: Elmélet, gyakorlat, módszer.* Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

1. Általános áttekintés és tudományos érdemek

Kuna Ágnes doktori disszertációja, *Az orvos-beteg kommunikáció nyelvészeti elemzése*, jelentős munka az orvosi kommunikáció vizsgálatára. A dolgozat erénye, hogy nem csupán az orvos-beteg kapcsolatok diskurzuselemeinek nyelvészeti szempontú elemzését nyújtja, hanem a nyelvészet legújabb elméleti és módszertani megközelítéseit ötvözi az egészségügyi gyakorlatban tapasztalható kihívásokkal. A munka átfogó elméleti és empirikus képet ad a kommunikáció működéséről ebben a sajátos kontextusban, amely nagyban befolyásolja a gyógyítás sikerességét és a beteg elégedettségét.

A dolgozat két fő részből áll: az első részben a nyelvészeti elméleti kereteket ismerteti, beleértve a funkcionális pragmatika, társalgáselemzés, és szociolingvisztika eredményeit. A második részben az empirikus elemzések kapnak hangsúlyt, amelyek valós orvos-beteg konzultációkat, valamint oktatóvideókat vizsgálnak különféle módszerekkel, beleértve a kvalitatív és kvantitatív elemzéseket is. Az interakciók alapos elemzése és a különböző konzultációs típusok összehasonlítása hozzájárul az orvosi diskurzusok sokrétűségének megértéséhez.

2. Szerkezet és módszertan

A doktori dolgozat logikus és jól felépített szerkezete biztosítja, hogy a komplex anyag érthető és követhető legyen. A bevezetőben világosan meghatározott kutatási célkitűzések és kérdések biztosítják az elemzések fókuszáltságát. Az elméleti keret részletes, és magában foglalja az egészségügyi kommunikáció és az orvosi szaknyelv különböző aspektusait, külön figyelmet fordítva a nyelvhasználati rétegzettségére, valamint az orvos-beteg interakciók nyelvi sajátosságaira.

A disszertáció kiemelkedő érdeme a módszertani sokszínűség, amely ötvözi a kvalitatív és kvantitatív elemzéseket. Az empirikus kutatási rész alapja a valós életből származó konzultációk hang- és videófelvétele, valamint azok elemzése különféle szempontok alapján. A dolgozat kiemelten foglalkozik a pragmatikai és szupraszegmentális tényezők

(pl. nonverbális kommunikáció, beszédfordulók, attitűd- és társas deixis) szerepével az orvos-beteg interakciók során. E pragmatikai elemek beépítése révén a disszertáció hozzájárul az orvosi diskurzus részletesebb, árnyaltabb megértéséhez.

A módszertani reflexiók egyértelműen kiemelik a szerző gondos és tudatos megközelítését. Az adatgyűjtés és elemzés során használt módszerek alaposak és innovatívak, különös tekintettel a kvázi-azonos interakciók összehasonlítására. Az orvos- és betegközpontú kommunikáció különbségeinek vizsgálata különösen érdekes eredményeket hoz, és jól demonstrálja, miként lehet a pragmatikai „minimális párok” módszertani megközelítését alkalmazni a nyelvhasználati elemzésekben.

3. A kutatás főbb eredményei

Kuna Ágnes doktori disszertációjának tudományos eredményei több területen is novumokat nyújtanak:

- A **funkcionális pragmatika** alkalmazása az orvos-beteg interakciók elemzésére úttörő jellegű. Az empirikus elemzés rávilágít arra, hogyan működnek a diskurzusszabályozó tényezők a konzultációk során, és hogyan járulnak hozzá a hatékony kapcsolatépítéshez és tudásmegosztáshoz.
- Az **attitűdvizsgálat** eredményei segítenek megérteni, hogyan látják a betegek és az orvosok a különböző kommunikációs stratégiákat. A kérdőíves és fókuszcsoportos felmérések alapján készült elemzés különösen hasznos lehet a gyakorlati orvoslás számára.
- A **multimodális elemzés** során felhasznált videóanyagok elemzése fontos információkat szolgáltat a nonverbális kommunikáció és a pragmatikai tényezők kapcsolatáról.

4. Kritikai észrevételek

Noha a doktori mű kiemelkedő mind elméleti megalapozottságában, mind kidolgozottságában, néhány pontban további fejlesztési lehetőségeket javaslok:

Elméleti alapok és kontextualizálás: A nyelvészeti elméleti háttér jól kidolgozott, azonban a pragmatikai szemlélet integrálásánál hasznos lenne mélyebben tárgyalni a gyakorlati alkalmazhatóságot, különösen a nem nyelvész közönség számára. A pragmatikai, társalgáselemzési megközelítések részletesen kidolgozottak, de javasolt

lenne több figyelmet fordítani arra, hogy a kutatási eredmények hogyan adaptálhatók a klinikai gyakorlatba.

Empirikus eredmények általánosíthatósága: Az elemzett korpusz mérete és összetétele (24 konzultáció, 8 oktatóvideó) viszonylag korlátozott. Noha a „mélyfúrás” módszer megfelelő az adott kutatás céljaihoz, javasolt lenne nagyobb minta bevonása, ami megerősítené az eredmények általánosíthatóságát. Emellett a valós és fiktív interakciók közötti különbségek további vizsgálata nagyobb mintán érdekes új eredményeket hozhatna.

Multimodalitás szerepe: A nonverbális és szuprasegmentális jelzések elemzése kiemelten fontos a tézisekben, azonban érdemes lenne mélyebben feltárni, hogyan integrálhatók ezek az eredmények a verbális elemekkel. A multimodalitás szerepének további vizsgálata – különösen a gyakorlati alkalmazás szempontjából – hasznos lenne az oktatás és a tréningprogramok kidolgozása során.

Átláthatóság és összegzések: A dolgozatban található komplex információk jobb áttekinthetősége érdekében hasznos lenne több összefoglaló táblázat és ábra alkalmazása.

Korpuszok és módszerek részletezése: A disszertációban használt korpuszok és az alkalmazott kvantitatív módszerek részletesebb bemutatása növelné az elemzések megbízhatóságát.

Annotátorközi egyezőségek mérése: Az empirikus elemzések során fontos lenne részletesebben bemutatni az annotátorközi egyezőségi méréseket, amelyek az elemzések objektivitását és megbízhatóságát támasztják alá. Az annotátorközi megbízhatóság mérésének és dokumentálásának hiánya gyengítheti az eredmények hitelességét.

Javaslat a Freelon's ReCal használatára: A dolgozat megbízhatóságának növelése érdekében javasolt lenne a Freelon's ReCal eszköz használata az annotátorközi egyezőségek mérésére. Ez az eszköz lehetővé teszi különböző megbízhatósági mutatók (pl. Cohen's kappa, Fleiss kappa, Krippendorff's alpha) kiszámítását, ami különösen hasznos az adatok elemzése során, valamint az annotációs séma tesztelése, validálása során.

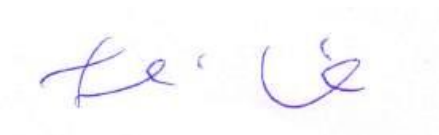
5. Összegzés

Kuna Ágnes doktori disszertációja jelentős tudományos hozzájárulás az orvos-beteg kommunikáció nyelvészeti vizsgálatához. A dolgozat magas színvonalú elméleti és empirikus elemzést nyújt, amelyben a funkcionális pragmatika és a társalgáselemzés legújabb eredményeit sikeresen alkalmazza az orvosi kommunikáció területén.

A dolgozat külön érdeme, hogy nemcsak a nyelvészet tudományos közönségének szól, hanem az egészségügyi szakemberek számára is értékes információkat nyújt a hatékony kommunikáció kialakításához. Az elvégzett vizsgálatok eredményei hozzájárulhatnak a gyakorlati orvoslás és a betegközpontú megközelítések fejlesztéséhez, emellett útmutatást nyújthatnak a jövőbeli kutatások számára is.

A fenti véleményemben megfogalmazott kritikai megjegyzéseket a szerző figyelmébe ajánlva, végezetül kijelentem, hogy a doktori művet alkalmasnak tartom a nyilvános vitára.

Budapest, 2025. február 12.

Dr. Furkó Bálint Péter, DSc